

30, серпень 2016

T

Товарно-транспортна накладна в деталях

До редакції стало надходити безліч запитань щодо порядку заповнення ТТН. Не поодинокі випадки, коли вантажовідправник відмовляє перевізнику у її випусці. Із сьогоднішнього матеріалу ви дізнаєтеся, хто та коли повинен складати ТТН, ознайомитеся з порядком її заповнення та багато іншого. Залишайтеся з нами, не перегортайте сторінку 😊.

 [Версія для друку](#)

Головні тези

- ТТН — основний документ на перевезення вантажів в межах території України.
- ТТН обов'язково оформлювати при внутрішніх перевезеннях вантажу **на договірних засадах**.
- Вантажовідправник виписує ТТН в чотирьох екземплярах.
- Суб'єкт господарювання може користуватися типовою формою ТТН або самостійно розробити власну.

Коли застосовуємо

Найбільш повне визначення терміна товарно-транспортна накладна (ТТН) наведено в розд. 1 [Правил перевезень вантажів](#) (Правила перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні, затверджені наказом Мінтрансу [від 14.10.1997 р. № 363](#)). Так, **ТТН — єдиний для всіх учасників транспортного процесу юридичний документ**, призначений для списання товарно-матеріальних цінностей, обліку на шляху їх переміщення, оприбуткування, складського, оперативного та бухгалтерського обліку, а також для розрахунків за перевезення вантажу та обліку виконаної роботи.

Тут треба зауважити, що це не єдиний документ для перевезення. Хоча з наведеного вище визначення ТТН часто роблять саме такий висновок: завжди при перевезенні вантажів треба використовувати тільки ТТН. Насправді характеристику «єдиний», на наш погляд слід розуміти так: якщо при перевезенні використовується ТТН, то вона оформлюється і видається всім зацікавленим сторонам.

Далі ми поговоримо, в яких випадках треба виписувати ТТН, але перш за все зауважимо, що з наведеного визначення ТТН випливає, що цей документ одночасно виконує декілька функцій. На наш погляд, найважливіша функція цього документа — **облік та контроль руху вантажу**

на кожному етапі перевезення. Тобто, якщо при перевезенні виникне спірне питання (зірвані пломби, нестачі тощо), якраз ТТН допоможе визначити, на якому етапі це могло статися і хто повинен нести за це відповідальність. Решту функцій ТТН, як правило, виконують інші первинні документи: **товарна накладна** — для списання та оприбуткування ТМЦ, **подорожній лист вантажного автомобіля**¹ — для обліку часу роботи водія та автомобіля, а також для списання використаних ПММ, **акт наданих послуг з перевезення** — для узгодження та підтвердження вартості наданих послуг з перевезення.

¹Цей документ зараз не є обов'язковим, але для визначення обсягу використаних ПММ та підтвердження зв'язку цих витрат з господарською діяльністю, чимало суб'єктів досі його використовують (за формою з наказу Мінтрансу та Мінстату від 29.12.1995 р. № 488/346, що втратив чинність, або за самостійно розробленою).

У [Переліку № 207](#) (Перелік документів, необхідних для здійснення перевезення вантажу автомобільним транспортом у внутрішньому сполученні, затверджений постановою КМУ від 25.02.2009 р. № 207) вказано, що при **внутрішніх перевезеннях вантажу на договірних засадах** ТТН має бути у водія **в обов'язковому порядку**. Робимо акцент — «на договірних засадах». Це узгоджується також і з п. 11.1 [Правил перевезень вантажів](#), де вказано, що ТТН є **основним документом на перевезення вантажів**. Вимагати пред'явити ТТН у вас можуть уповноважені здійснювати контроль на автомобільному транспорті та у сфері безпеки дорожнього руху (ст. 48 [Закону про автотранспорт](#) ((Закон України «Про автомобільний транспорт» від 05.04.2001 р. № 2344-III)).

НА ЗАМІТКУ. ТТН використовується при перевезенні вантажу по Україні. При міжнародних перевезеннях йтиметься про зовсім інший пакет документації.

Обійтися без ТТН можна тільки у разі перевезення вантажу **власними силами для власних господарських потреб** (п. 2 [Переліку № 207](#)). І навіть якщо ви доставляєте товар покупцям **на власному транспорті**, краще буде все ж оформити ТТН. На цій позиції, зокрема, наполягає Мінінфраструктури у листі від 03.09.2013 р. № 10092/25/10-13. Свою точку зору фахівці відомства аргументують тим, що **такі перевезення неможливо класифікувати як перевезення для власних потреб** у зв'язку зі зміною власника на кінцевому етапі перевезень.

А ось у ситуації, коли покупець самостійно забирає товар у продавця (самовивіз), ТТН оформлювати необов'язково (покупець здійснює перевезення для власних потреб). Це підтверджує і Мінінфраструктури у листі від 28.05.2014 р. № 5615/25/10-14.

При перевірках фіскали взагалі схильні вважати, що ТТН підтверджує факт поставки в цілому, а не тільки надання транспортних послуг (хоча, звісно, з цим твердженням можна сперечатися). Тож якщо ви не готові до дуелі з ДФСУ, навіть при самоперевезеннях радимо оформлювати ТТН.

ВИСНОВОК. В усіх випадках, коли ви здійснюєте перевезення **за договором** (причому це не обов'язково має бути окремий договір на перевезення), необхідно оформлювати ТТН, навіть при доставці товару власним транспортом покупцям.

Хто та у скількох екземплярах виписує

Процес оформлення ТТН досить громіздкий, адже в процесі перевезень участь беруть одразу кілька суб'єктів господарювання (вантажовідправник, перевізник, вантажоодержувач). З кого ж почнеться цей ланцюжок?

Відповідно до п. 11.4 [Правил перевезень вантажів](#) ТТН **випишує вантажовідправник** у кількості не менше чотирьох екземплярів. Вантажовідправник засвідчує всі екземпляри ТТН підписом і при необхідності печаткою (штампом).

Після прийняття вантажу згідно з ТТН водій (експедитор) підписує всі її екземпляри.

Перший екземпляр залишається у замовника (вантажовідправника), **другий** — передається водієм (експедитором) вантажоодержувачу, **третій і четвертий екземпляри**, засвідчені підписом вантажоодержувача (у разі потреби й печаткою або штампом), передаються перевізнику. Зауважимо, що Правила перевезення вантажів не вимагають, щоб на ТТН була печатка (штамп) перевізника, що підтверджує і Мінінфраструктури в листі [від 11.03.2014 р. № 2455/25/10-14](#).

Що робити, коли вантажовідправник нехтує своїм обов'язком та відмовляється виписувати ТТН? Пропонуємо нагадати такому контрагенту про призначення ТТН (про те, що вона — **єдиний для всіх учасників транспортного процесу юридичний документ**, що **призначений для списання товарно-матеріальних цінностей**, обліку на шляху їх переміщення, оприбуткування, складського, оперативного та бухгалтерського обліку, а також для розрахунків за перевезення вантажу та обліку виконаної роботи). Напевно, найнадійнішим способом переконати контрагента використовувати ТТН буде ще на етапі укладення договору закріпити в ньому відповідні вимоги до документального оформлення. Більш того, вантажовідправник не більше ніж вантажоодержувач має бути зацікавлений в належному її оформленні **для захисту власних майнових прав**, адже саме з ТТН видно, що вантаж певної кількості передано перевізнику.

Вплив на податковий облік

Цей розділ ми б хотіли присвятити замовникам послуг з перевезення (а це може бути або вантажовідправник, або вантажоодержувач), які є платниками ПДВ, адже **документальне підтвердження витрат** у них є архіважливим питанням. Крім того, для замовників-загальносистемників також важливо мати належні документи, які підтверджують понесені витрати.

Заговика тут у підході фіскалів. Вони (див. [категорію 102.21 ЗІР](#), лист Міндоходів [від 19.09.2013 р. № 11569/6/99-99-22-01-03-15/1128](#)) вважають, що у разі відсутності товарно-транспортної документації, яка підтверджує отримання послуг з перевезення вантажу, **у тому числі ТТН**, які відносяться до первинних документів та на підставі яких ведеться бухоблік, платник податків при визначенні фінансового результату до оподаткування відповідно до правил бухобліку **не має підстав для врахування вартості таких послуг** при формуванні собівартості придбаних (виготовлених) та реалізованих товарів.

З таким категоричним підходом ми не згодні. Звісно, що применшувати значення ТТН в господарському житті ніхто не буде, але ж не настільки! Вартість надання послуг з перевезення **може підтвердити Акт виконаних послуг**, а те що, перевезення дійсно відбулося, — інші документи (договір або заявка на перевезення, умови договору купівлі-продажу товарів, підписи відповідальних сторін в документах на поставку товарів тощо). Такої

ж думки притримуються і суди. Зокрема, в ухвалі ВАСУ [від 25.01.2012 р. у справі № К-15680/08-С](#) зазначається, що **мати ТТН для підтвердження податкових витрат з послуг перевезення необов'язково**. Та все ж **радімо не доводити справу до суду та оформлювати ТТН**. Тоді і ви, і ваші замовники будете забезпечені.

***НА ЗАМІТКУ.** Вартість придбаних ТМЦ, які перевозяться, поза загрозою незалежно від того, є ТТН чи ні. Питання може викликати тільки вартість **послуг з перевезення** (право на витрати в бухобліку, а якщо замовник є платником ПДВ, — відсутність підстав для «компенсуючих» податкових зобов'язань з ПДВ).*

Форма ТТН

Запитання, чи обов'язково застосовувати форму ТТН, наведену у додатку 7 до [Правил перевезень вантажів](#) (ф. № 1-ТН)², стало наріжним каменем, через який наші передплатники зверталися до редакції. І це досить обґрунтовано. Законодавчі норми змінюються постійно, тому не кожен встигає стежити за змінами. Вірити ж на слово контрагентам, котрі відмовляються користуватися затвердженою формою, боязко.

²Для перевезення окремих видів товарів є спеціалізовані форми ТТН: форма № 1-ТН (алкогольні напої), № 1-ТН (спирт), № 1-ТН (вкд) — для перевезення високооктанових кисневмісних домішок, № 1-ТТН (хліб) та інші.

Поквапимося вас заспокоїти. З 18.03.2016 р. набрали чинності [зміни](#) (внесені наказом Мінінфраструктури [від 27.01.2016 р. № 26](#)) до [Правил перевезень вантажів](#), якими дозволено оформлювати ТТН без дотримання форми, наведеної в додатку 7. Таким чином у вас є вибір:

- або користуватися типовою формою, наведеною в додатку 7 до [Правил перевезень вантажів](#) (ф. № 1-ТН);
- або створити власну ТТН довільної форми.

Обидва варіанти мають право на життя та абсолютно нічим суб'єкту господарювання не загрожують. Єдине, про що маємо вас попередити при використанні ТТН довільної форми, — набір обов'язкових реквізитів. **ТТН має містити наступну інформацію** (абз. 2 п. 11.1 [Правил перевезень вантажів](#)):

- назву документа (тут зазначте «*Товарно-транспортна накладна*»);
- дату і місце його складання;
- найменування (прізвище, ім'я, по батькові) перевізника та/або експедитора, замовника, вантажовідправника, вантажоодержувача;
- найменування та кількість вантажу;
- основні характеристики та ознаки, які надають можливість однозначно ідентифікувати вантаж;
- відомості про автомобіль (марка, модель, тип, реєстраційний номер);
- відомості про причіп/напівпричіп (марка, модель, тип, реєстраційний номер);
- про пункти навантаження та розвантаження із зазначенням повної адреси, посади, прізвища та підписів відповідальних осіб вантажовідправника, вантажоодержувача, водія та/або експедитора.

Зауважимо, що зміни в [Правилах перевезень вантажів](#) свідчать про те, що суб'єкт може використовувати форму ТТН, наведену у додатку 7 (тобто без «переробки»), але заповнювати в ній тільки вказані реквізити. Цього буде достатньо, щоб ТТН вважалася дійсною.

НА ЗАМІТКУ. Якщо прийнято рішення про розробку своєї форми ТТН, то питання, як вводити «новий» документ в документообіг суб'єкта господарства (потребує це затвердження і яким способом), кожний суб'єкт вирішує для себе самостійно. Беручи до уваги, що згідно з п. 2.13 [Положення № 88](#) (Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджене наказом МФУ від 24.05.1995 р. № 88) керівник підприємства забезпечує фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій, що були проведені, у первинних документах та виконання всіма підрозділами, службами і працівниками правомірних вимог головного бухгалтера щодо порядку оформлення та подання для обліку відомостей і документів, як правило, розроблена форма нового документа затверджується наказом керівника по підприємству.

Порядок заповнення

Вище, вписувати ТТН має вантажовідправник, але він не єдиний, хто бере участь в її оформленні. ТТН заповнюють в кілька етапів всі учасники процесу перевезень. На жаль, інструкції чи порядку її заповнення законодавець не передбачив. [Інструкція № 228](#) (Інструкція про порядок виготовлення, зберігання, застосування єдиної первинної транспортної документації для перевезення вантажів автомобільним транспортом та обліку транспортної роботи, затверджена наказом Мінстату та Мінтрансу від 07.08.1996 р. № 228/253; втратила чинність з 03.11.2006 р.), яка регулювала це питання, канула в Лету ще в 2006 році і з тих пір про наступницю ніхто не подбав. Вважаємо, саме тому наш алгоритм стане вам у нагоді.

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ! Якщо одним транспортним засобом доставляється вантаж декільком вантажоодержувачам, **кожному вантажоодержувачу випикується окрема ТТН** у кількості не менше чотирьох екземплярів (пп. 20.2.9, 22.7.4, 25.3.6 та інші [Правил перевезень вантажів](#)). Якщо одному вантажоодержувачу вантаж перевозиться у декількох транспортних засобах, на кожний автомобіль треба вписати окрему ТТН. Тобто діє правило: **в ТТН має бути тільки одне авто та один вантажоодержувач.**

Алгоритм заповнення ТТН

Рядки та графи ТТН	Що вказують
№ «__» _____ 20__ р.	Номер та дату виписки ТТН
Автомобіль	Марку, модель, тип та реєстраційний номер авто причіпу/напівпричіпу за наявності
Причип/напівпричип	
Вид перевезень	Вид роботи перевізника: за відрядним тарифом, з тарифом, за кілометровим тарифом, централізовано тощо

Автомобільний перевізник	Найменування підприємства або П. І. Б. фізособи
Водій	П. І. Б. та номер посвідчена водія на підставі нада
Замовник	Найменування підприємства або П. І. Б. замовника (вантажовідправник або одержувач, котрий уклав договір)
Вантажовідправник	Повне найменування та місцезнаходження підприємства та місце проживання фізособи, яка списує за ТТН
Вантажоодержувач	Повне найменування та місцезнаходження підприємства Б. та місце проживання фізособи, яка оприбутков
Пункт навантаження	Адресу пункту навантаження вантажу
Пункт розвантаження	Адресу пункту розвантаження
Переадресування вантажу	У випадку зміни адреси призначення проставляю вантажоодержувача
відпуск за довіреністю вантажоодержувача	Серію та номер довіреності, дату та ким видана
Вантаж наданий для перевезення у стані, що _____ <small>(відповідає/не відповідає)</small>	Відмічають, чи відповідає вантаж Правилам пере наявності вказують номер пломби, за якою прово
правилам перевезень відповідних вантажів, номер пломби (за наявності)	
кількість місць	Кількість місць за кожним найменуванням вантажів НЮАНС. Якщо вантаж відвантажили нас вказують та кількість місць не вказують
масою брутто	Загальну масу (у тоннах, словами) зданого для пе
отримав водій/експедитор	П. І. Б., посаду та підпис водія, який отримує вант
Бухгалтер (відповідальна особа вантажовідправника)	П. І. Б., посаду, підпис бухгалтера або іншої особ за ведення бухобліку вантажовідправника
Відпуск дозволив	П. І. Б., посаду, підпис посадової особи відповіда відвантаження цінностей та печатку

Здав водій/експедитор

П. І. Б., посаду, підпис водія

**Прийняв (відповідальна особа
вантажоодержувача)**

П. І. Б., посаду, підпис особи, яка відповідальна з
вантажу

Розділ «ВАНТАЖНО-РОЗВАНТАЖУВАЛЬНІ ОПЕРАЦІЇ»

рядок «Навантаження»:

гр. 11 «Маса бруutto, т»

Масу отриманого для перевезення вантажу

гр. 12 «прибуття»

Фактичний час прибуття вантажу

гр. 13 «вибуття»

Час вибуття авто

гр. 14 «простою»

На практиці тут часто вписують різницю граф 12
прийнято ще в «старій» формі ТТН, порядок заповнення
регулювала [Інструкція № 228](#). Наразі, на нашу думку,
буде вказувати понадлімітний простій водія (у старій формі
передбачалася графа 21)³.

ПОРАДА. При розробці власної форми зверніть увагу на
нюанс та коректно сформулюйте назву граф.

гр. 15 «Підпис відповідальної особи»

Підпис особи відповідальної за навантажувальні операції

рядок «Розвантаження»:

гр. 11-15

Аналогічну інформацію до рядка «Навантаження» вказувати
перевезення вантажу до місця призначення

¹ Відповідно до вимог п. 6.6 [Правил перевезень вантажів](#) маса насипних і навалочних вантажів, а також вантажів в автомобілях-цистернах, визначається, головним чином, автомобільними вагами. Ці [Правила](#) також застосовуються до перевезень вантажів залежно від виду продукції, що перевозиться.

² У цих випадках в ТТН зазначається, що до неї додається як товарний розділ документ, без якого неможливо використовуватись для розрахунків із замовником.

³ В договорі зазвичай передбачають, що замовник несе відповідальність за простій транспортних засобів в очікуванні завантаження/вивантаження, викликаний неправомірними діями або бездіяльністю замовника, якщо він не стане в нагоді. До того ж, [Правилами перевезень вантажів](#) передбачена відповідальність за простій за загальний час навантаження/розвантаження ви і так побачите у гр. 12 – 13.

⁴ Залежно від прийнятої схеми перевезень.

Приклад складання

Сподіваємося що запитання стосовно використання та оформлення ТТН у вас закінчилися і ми можемо перейти до найцікавішого — прикладу її заповнення.

Приклад. ТОВ «Єдинник-перевізник» вантажним автомобілем (DAF модель XF95.480, номер AX2130EE) доставляє вантаж замовника ТОВ «Куркума» (45 шт кухонних столів (модель «Зірка-354») за ціною 2500,00 грн/шт без ПДВ) загальною вагою півтори тонни. Вантаж прямує з м. Харків до м. Херсон для ТОВ «Любаня».

ТОВАРНО-ТРАНСПОРТНА НАКЛАДНА
№ 17 «21» серпня 2016 р.

Автомобіль DAF, XF95480, AX2130EE Причіп/напівпричіп _____ Вид перевезень за кілометр
(марка, модель, тип, реєстраційний номер) (марка, модель, тип, реєстраційний номер)

Автомобільний перевізник ТОВ «Єдинник-перевізник» Водій Петренко В. О., Ф
(найменування/П. І. Б.) (П. І. Б., номер пос

Замовник ТОВ «Куркума»
(найменування/П. І. Б.)

Вантажовідправник ТОВ «Куркума», м. Харків, вул. Осіння, 5, оф. 35
(повне найменування, місцезнаходження/П. І. Б., місце проживання)

Вантажоодержувач ТОВ «Любана», м. Херсон, вул. Весела, 17, оф. 27
(повне найменування, місцезнаходження/П. І. Б., місце проживання)

Пункт навантаження м. Харків, вул. Плиткова, 25 Пункт розвантаження м. Херсон, вул. К
(місцезнаходження) (місцезнаходження)

Переадресування вантажу _____
(найменування, місцезнаходження/П. І. Б., місце проживання нового вантажоодержувача; П. І. Б., посада та підпис)

відпуск за довіреністю вантажоодержувача: серія _____ № 185 від «19» серпня 2016 р., виданою _____

Вантаж наданий для перевезення у стані, що відповідає правилам перевезень відповідних вантажів, номер пломби (за наявності) _____
(відповідає/не відповідає)

кількість місць сорок п'ять, масою бруто, т. півтори тонни, отримав водій/експедитор Ус В. О. водій.
(словами) (словами) (П. І. Б., посада, підпис)

Бухгалтер (відповідальна особа вантажовідправника) Буч К. М., бухгалтер, Буч Відпуск дозволив Жук І. П., менеджер
(П. І. Б., посада, підпис) (П. І. Б., посада, підпис)

Усього відпущено на загальну суму сто дванадцять тисяч п'ятсот грн. 00 коп. у т. ч. ПДВ _____
(словами, з урахуванням ПДВ)

Супровідні документи на вантаж сертифікат відповідності серія ВГ № UA 1-001-010203-64

Транспортні послуги, які надаються автомобільним перевізником: перевезення вантажів

Якщо перелік товарів значний, тут вказують реквізити товарної накладної, яка додається до ТТН і де перелічено весь товар

ВІДОМОСТІ ПРО ВАНТАЖ

№ з/п	Найменування вантажу (номер контейнера), у разі перевезення небезпечних вантажів: клас небезпечних речовин, до якого віднесено вантаж	Одиниця виміру	Кількість місць	Ціна без ПДВ за одиницю, грн.	Загальна сума з ПДВ, грн.	Вид пакування
1	2	3	4	5	6	7
1	Стіл кухонний (модель «Зірка-354»)	шт.	45	2500,00	112500,00	ящ.
Всього:			45	2500,00	112500,00	

Здав (відповідальна особа вантажовідправника) Тур О. Г., комірник Приймав водій/експедитор Ус В. О., водій. Здав водій/експедитор Ус В. О., водій. Приймав водій/експедитор Ткач Р. С.
(П. І. Б., посада, підпис, печатка) (П. І. Б., посада, підпис) (П. І. Б., посада, підпис) (П. І. Б., посада, підпис)

ВАНТАЖНО-РОЗВАНТАЖУВАЛЬНІ ОПЕРАЦІЇ

Операція	Маса бруто, т	Час (год., хв.)		
		прибуття	вибуття	простоя
10	11	12	13	14
Навантаження	1,5	6.10	6.45	—
Розвантаження	1,5	17.40	18.40	—

Рис. 1.

Приклад заповнення ТТН

№ 30, - 2016

Анна Хомюк, бухгалтер-эксперт